

Elektronisch stemmen ?

Rop Gonggrijp
Wij vertrouwen stemcomputers niet

Nederland pre 2006

- Elektronisch stemmen sinds 80er jaren
- Grote vlucht genomen in 90er jaren
 - Hoofdzakelijk Nedap stemcomputers (90%)
 - Tweede fabrikant Sdu Uitgevers (10%)
- Nieuwste versie van de regelgeving dateerde van 1997
- Amsterdam laatste stad die papier verlaat (2006)

PV bij verkiezingen op papier

“Wij, de ondergetekenden, hebben vanochtend gecontroleerd dat de stembus leeg was, we hebben hem ‘s avonds op tafel omgekeerd en de stemmen geteld. Als er hier significant gefraudeerd is dan is dat ofwel gedaan door een hele goeie goochelaar, of door ons.”

(In Nederland vindt het tellen van de stemmen plaats in het stemlokaal)

PV bij papierloze verkiezingen

“Wij, de ondergetekenden, hebben de burgers één voor één bij een apparaat gelaten dat we niet begrijpen. Aan het einde van de dag kwam daar een bonnetje uit, en dat hebben wij aan dit PV vastgeniet.”

Overheid en fabrikanten:

- Manipulatie praktisch niet mogelijk
- Vele (niet nader gespecificeerde) veiligheidsmaatregelen
- Alles door een bedrijf gecontroleerd
- Controle door burgers weliswaar niet mogelijk, maar ook niet meer nodig
- “Vertrouwt u ons nu maar”

Ons eigen onderzoek

- Goedkeuringsprocedure stelt weinig voor
 - Meest basale computerbeveiliging geen aspect van keuring
 - Vibratietests, vochtbestendigheid, brandveiligheid, ...
 - Overheid heeft keuringsrapporten niet eens in handen
- Groenendaal, leverancier van de Nedap stemcomputers, probeerde Nederlandse overheid te chanteren
- Sdu Uitgevers nam organisatie verkiezingen geheel over
- Stemcomputers betrekkelijk gemakkelijk te manipuleren
 - Manipulatie naderhand niet eenvoudig detecteerbaar
- Stemcomputers op afstand af te luisteren met zeer simpele middelen (een wereldontvanger van €30 bij Vandenborre)

Gebeurtenissen

- Twee commissies aangekondigd in oktober 2006
 - Commissie Besluitvorming Stemmachines
 - O.l.v. oud-parlementariër Hermans
 - “How did we get into this mess”
 - Commissie Toekomst Verkiezingsproces
 - O.l.v. oud-minister Korthals Altes
 - “How are we going to get out of this mess”

Maart 2007: OSCE/ODIHR

Uit: Final Report on the 22 November 2006 Parliamentary Elections in the Netherlands.

*In order to enhance public confidence in DRE voting machines, and to provide for meaningful audits and recounts, legislation regulating use of such systems should include provisions for a Voter Verified Paper Audit Trails (VVPAT) or an equivalent verification procedure. **Software dependent vote recording mechanisms which do not permit an independent check on their operation should be phased out.***

Voting system standards should not permit the use of systems which depend for their security on the secrecy of any part of their technical specifications. Reliance on proprietary systems should be reduced, where neither citizens, nor electoral officials, nor observers can determine how they operate.

Commissie Besluitvorming:

- “De introductie van stemmachines is in Nederland zonder politiek of maatschappelijk debat gepaard gegaan.”
- “De eisen zijn van een ijl abstractieniveau.”
- “Politieke sturing ontbrak en op ambtelijk niveau is er geen initiatief geweest te komen tot een bijdetijdse Regeling.”
- “Eerder geconstateerde hiaten en toezeggingen worden genegeerd.”
- “Het ministerie neemt geen initiatief voor een eigen review of onderzoek naar de Nedap machines die in Nederland worden gebruikt.”
- “Het referentiekader van de Raad van Europa moet worden vertaald naar de Nederlandse situatie. Kernbegrippen daarbij zijn transparantie en controleerbaarheid.”
- “Op het ministerie is weinig ervaring en amper kennis beschikbaar om zelf een oordeel over de (Regeling voorwaarden en goedkeuring) stemmachines te kunnen vormen.”

Commissie Toekomst

- Stemmen horen op papier
- Stemprinter print papieren stembiljet
- Stemmenteller scant de papieren en telt de stemmen

Reactie staatssecretaris

- Intrekking van de “Regeling Voorwaarden en Goedkeuring stemmachines 1997”
- Uitgegeven goedkeuringen vervallen
- Wijzigt Kiesbesluit

- Elektronisch stemmen verdwijnt geheel uit regelgeving

Expertgroep en kabinetsbesluit

- Expertgroep nieuwe stemtechnologie in het stemlokaal
- Kritisch gekeken naar voorgestelde techniek
- Op diverse vlakken lastiger en duurder dan gedacht
- Niet-afluisterbaarheid wordt extreem duur
- Zelfs zonder afluisterbeveiliging zijn de kosten al in de orde van 100 miljoen Euro geraamd.

- 16 mei 2008: Kabinet ziet af van verdere ontwikkeling van stemprinter en stemmenteller, Nederland stemt vanaf nu voor onbepaalde duur met stembiljet en rood potlood.

Duitsland: wachten op de klap

- Alleen Nederlandse Nedap stemcomputers goedgekeurd.
- Stemcomputers, regelgeving en discussie bijna directe kopie van Nederland.
- Petitie tegen stemcomputers: 40.000 ondertekenaars
- Waarnemers constateren dat regelgeving slecht wordt nageleefd: risico op fraude reëel.
- Grondwettelijk hof spreekt zich nog dit jaar uit over grondwettelijke toelaatbaarheid van stemcomputers

V.S.: Steeds meer papier

- Traditioneel grote controverses rond verkiezingen / uitslagen
- Florida 13: verkeerde persoon in US Congress
- “Rare uitslagen” in diverse staten
- Tests tonen zeer ernstige problemen bij alle in gebruik zijnde stemcomputers
- Federale wet die stemcomputers zonder papier verbiedt in voorbereiding
- Twijfels bij rol bedrijven, diverse schandalen
- Grote zorgen over verloop/integriteit aanstaande presidentsverkiezingen
- Veel staten schakelen naar papier-gebaseerde oplossingen

Frankrijk: moratorium

- N.a.v. problemen in Nederland mogen gemeenten geen nieuwe stemcomputers aanschaffen
- Meerdere gemeenten kondigen aan weer op papier te gaan stemmen
- Gemeente Aulnay schaft stemcomputers af nadat lokale politici onder meer op dit thema werden verkozen.

Verenigd Koninkrijk: puinhoop

- Tests met geautomatiseerd tellen verlopen dramatisch
- Hoge kosten per stem (50x !)
- Electoral council raadt verdere tests af

Ierland: Nedaps in containers

- Voor 50 miljoen Euro Nedaps gekocht in 2004
- Daarna onderzocht of ze veilig waren (komische volgorde)
- Besloten stemcomputers niet te gebruiken
- Staan ongebruikt op militaire basis in scheepscontainers

Italië: laat maar

Giulano Amato, minister van Binnenlandse Zaken, in 2006:

"We decided to stop the electronic voting machine [...] During the 2006 elections we experimented with the machines as a voting system, and not a system that counts the sections, without any reference to the legally valid votes. Now that we arrived at the point in which we decide to continue, passing from the experimental phase to the implementation, using the machines for the counting as well, it is obvious: we decided to stop. It is a suggestion that came from the ministerial offices, I presented it to Prodi expressing my opinion as well, the Premier agreed. It will be the triumph of our ancestors, but for someone of my generation it isn't unpleasant either.

Let's stick to voting and counting physically because less easy to falsify."

Quebec: afgeschaft na debacle

Verkiezingsautoriteiten na debacle in 2005:

*"Ten years of using electronic voting with no major problem, ten years of increasing satisfaction by municipalities who kept asking for it, had given some credibility to this new approach to holding elections," surmised Chief Electoral Officer Blanchet. "What we experienced on November 6, 2005, and what our examination of the situation revealed, should convince us that **this approach is more risky than earlier thought.**"*

(<http://www.electionsquebec.qc.ca/en/nouvelleDetail.asp?id=2152&typeN=2>)

België: heden

- Huidige technologie is sterk verouderd en roept vanuit diverse oogpunten veel meer bedenkingen op dan enig systeem dat ooit in Nederland is gebruikt.
- Kritiek speelt al veel langer dan in Nederland
- Bestuur weinig reëel over risico's

België: toekomst

- Bedenken wat er allemaal geregeld moet worden als er een papieren kopie van de stem wordt ingevoerd.
- Wat gebeurt er als er discrepanties worden vastgesteld?
- Als er dan grotere hoeveelheden stemmen geteld moeten worden, wie gaan dat dan doen? De mensen zijn dan immers naar huis.
- Zeker bij in België voorgestelde methode blijven door versleutelde barcode alle problemen van stemmen zonder papier voortbestaan!

Resumerend

- Langs de weg van het elektronisch stemmen liggen rottende lijken, en er staan zo nu en dan schedels op stokken.
- Nu er in België wat betreft de methode van stemmen een nieuw tijdperk aanbreekt lijkt het raadzaam om van successen en mislukkingen elders te leren.
- Neemt u vooral niets klakkeloos van mij of anderen aan.
- Voor wat betreft de situatie in Nederland raad ik u met klem aan om de betrokken Nederlandse wetenschappers en functionarissen van Binnenlandse Zaken en de Kiesraad te consulteren.
- Wat is de meerwaarde van elektronisch stemmen?

Heeft u verdere vragen?

- Op onze website:
<http://www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl> kunt u een schat aan informatie over de Nederlandse situatie en over elektronisch stemmen in het algemeen vinden.
- U kunt ook mailen met
info@wijvertrouwenstemcomputersniet.nl
- Wij staan u ook graag te woord. Belt u dan met
00 31 20 4636394 of 00 31 6 4715 8708